

YUVAL NOAH HARARI

Het mysterie van de mens

Hoe vijanden
vrienden kunnen
worden

Vertaald door Inge Pieters

Met illustraties van
Ricard Zaplana Ruiz

Leopold & Ploegsma | Amsterdam

Ben jij net als iedereen?

Voel jij je weleens anders dan andere mensen?

Heb je soms het gevoel dat je andere dingen wilt doen en denken dan alle mensen om je heen, dat je kleren wilt dragen die niemand in je omgeving draagt, naar muziek wilt luisteren die verder niemand mooi lijkt te vinden of wilt denken dat iets goed is terwijl iedereen roept dat het juist niet goed is? **Heb je weleens het gevoel dat de mensen om je heen je in een hokje willen stoppen en je dwingen om iemand te zijn die je niet wilt zijn?**

Sommige mensen zeggen dat het slecht is om anders te zijn, want als je anders denkt en je anders gedraagt dan de mensen om je heen, kun je niet met ze samenwerken en geen vrienden met ze zijn, en dan zullen ze eerder ruzie met je zoeken of je iets aandoen. Mensen die liever niet anders willen zijn, zeggen dus dat het beter is om de hele wereld in handige hokjes te verdelen en ervoor te zorgen dat in elk hokje alleen mensen zitten die hetzelfde denken en doen. De belangrijkste handige hokjes noemen ze 'landen', zoals Griekenland, Nigeria, Nederland en België. En de mensen die niet in hetzelfde hokje zitten als zij, noemen ze 'buitenlanders'.

Die mensen die iedereen graag in hokjes stoppen beweren dat je maar in één van die landen thuishoort en dat je niet anders moet zijn dan de andere mensen die daar wonen. Je moet dezelfde taal spreken als iedereen, dezelfde kleren dragen, naar dezelfde muziek luisteren, hetzelfde eten, dezelfde spelletjes doen en in dezelfde goden geloven. Als je anders bent dan de andere mensen in je land, kun je vast niet met ze overweg en komt er alleen maar ruzie van. En als je naar een ander land gaat, ben je een buitenlander en dan moeten de mensen daar je niet omdat je er niet thuishoort.

De hokjesmensen zeggen dat de wereld nu eenmaal zo werkt. Er zijn altijd Grieken geweest die in Griekenland woonden, Grieks spra-

I

Drakenmensen,
mierenmensen
en wolvenmensen

Leren van je vijanden

Geschiedenisboeken staan vol oorlogen. Net als fantasyboeken over tovenaars die vechten met magie, toverdranken en geheime bezweringen. Games zitten ook vol oorlog. Sommige kinderen spelen elke week urenlang oorlogsspelletjes. Misschien speel jij wel een videogame die in een ver verleden speelt, waarin je een krijger bent die door allerlei koninkrijken trekt en andere krijgers bevecht met een zwaard. In een andere game vlieg je misschien tussen sterren en planeten door in een ruimteschip en probeer je aliens te verslaan met laserkanonnen.

Lang voor de uitvinding van de computer speelden kinderen oorlogje met plastic geweertjes, houten zwaarden of speelgoedsoldaatjes. Meer dan duizend jaar geleden werd in India het schaakspel uitgevonden, waarin twee legers elkaar bevechten tot een van de koningen verslagen wordt. Dat spel is later overgenomen door de Perzen en het woord 'schaakmat' komt van de Perzische uitspraak *sjah mat*, wat betekent: 'de koning is dood'.

Ook in het echte leven kwamen door de eeuwen heen veel oorlogen voor. **Maar oorlog draaide niet alleen om vechten en doden – elke oorlog was ook een ontmoeting.** Net als op de markt kwamen in een oorlog mensen uit verschillende landen bij elkaar en dat veranderde ze op allerlei manieren. Mensen zagen wat voor wapens hun vijanden gebruikten en begonnen ook dat soort wapens te maken. Mensen zagen ook wat voor voedsel hun vijanden aten, wat voor kleren ze droegen, wat voor spelletjes ze deden en wat voor goden ze aanbaden, en soms namen ze die dingen ook over. Soms leerden mensen de belangrijkste dingen van hun ergste vijanden.

De strijdende legers in een schaakspel leren nooit iets van elkaar. Ze vechten gewoon tot de ene kant de koning van de andere kant weet te ver-